

Forfatter: Aarestrup, Emil

Titel: Udvalgte digte

Citation: Aarestrup, Emil: "Udvalgte digte", i Aarestrup, Emil: *Udvalgte digte*, udg. af Dan Ringgaard , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1999, s. 276.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aarestrup07val-shoot-idm139875153522736/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte digte

besjælinger, rim og kropsdele. Digtets dominerende figur bliver den gentagne indledning (anaför) »Der er ...«, der forstærker det opremsende og splittede; men den gør det i et digt, der er blevet så harmonisk, at den ikke længere behøver at sige det. »Til en Veninde« tematiserer det brudte mere, men det er selv mindre brudt.

I »Til en Veninde« forholder delen sig til helheden på to måder. Den ene del afløser den anden efter et princip om nærhed, og det kan de for så vidt blive ved med. Det går fra læben til blikket til stemmen osv., og disse dele bliver aldrig samlet til en hel krop. Denne uendelige sidestilling kan kaldes metonymisk. Men samtidig anes en uafsluttet og ubegribelig helhed bag den enkelte del, en trolddom på læben, en afgrund i blikket osv. Sådan en del, der står for en helhed, kaldes en synekdoke. Delen er altså en del blandt andre dele (metonymi), men i sig selv er den en del af helheden (synekdoke). Igen er der en dobbelthed mellem det brudte og det komplette. Det, der sanses, er brudt; men hvert brudstykke vidner om en sammenhæng, der måske er gået tabt, men som kan anes, og som nok aldrig udslettes, fordi det komplette synes at forholde sig til det brudte som den ene side af en mønt til den anden.

12. Det brudte og det præcise: ritornellerne

Ritornellerne er indbegrebet af det brudte hos Aarestrup. I sig selv er de perfekte mosaikker; men de opstår via et brud. Det er et brud med kontinuiteten, der understreges af, at de altid falder i klynger. Som mosaikker i klyngen peger de ikke ud over sig selv. Klyngen udgør ingen helhed, den indeholder en i princippet uendelig række af unikke momenter. Bruddet er nøje forbundet med rimet. Det er den pludselige indsigt i og med rimet, der afbryder talen. Ritornellerne opstår ved den rimets klapperslange-effekt. Aarestrup taler om i sin hyldest til Jens Baggesen:

Du lyrisk smidige! du giftig stærke
Du Rimets musikalske Klapperslange,
Hvem skulde ei din Trylleskønhed mærke?
(s. 237)

Ordet »Klapperslange« er ikke kun en metafor; det lyder også som det, det betegner. Rimet fører to betydninger sammen via lydlighed, heri ligner det metaforen, der gør det samme via et mere generelt princip om lighed. Ritornellerne er ovre, næsten inden de er begyndt. De foregår i et rimglimt. Effekten er potentielt epifanisk, dvs. med ét åbenbares usete sammenhænge. Men det er et glimt, der afhænger af en vis udstrækning. Det er tydeligt i blomsterritornellerne med det halve første vers, der er formet som et udråb, hvor blomsternavnet hen over det hvide rum foran sig kalder på rimet og med det sin egen mening, og læseren følger sprogets gang henimod dette moment, der oplyser hele ritornellen bagud. Det er en ekko-digtning, hvor blomsternavnet får sig selv tilbage efter en tid, og så eksploderer. Læseren ser sproget gå for sig i løbet af ritornellen:

Dunkle Skabiose!
Igjennem Sørgedragtens Sorthed skimter
Jeg Purpur af en friskbedugget Rose!
(s. 204)

Her skinner en rose igennem den mere ydmyge, men lydligt rige skabiose pga. en vis ydre lighed, og fordi ordet rose næsten er indeholdt i ordet skabiose. Det kan skimtes gennem den sidstes bogstavflor. Således åbenbarer skønheden sig på én gang langsomt og pludseligt. Åbenbaringsens effekt er i høj grad afhængig af den udskydelse, der går for sig mellem udråbet og rimets svar. At rimet overvinder afstanden, er både gjort og sagt i denne her:

Svulmende Drue!
Det er for koldt om Natten derude,
Kom, lad mig trække dig ind i min Stue.
(s. 88)

Ritornellernes lyst består i at udskyde rimmodet med indskudte sætninger, pauseringer og omvendte ordstillinger:

Fagre Verbene,
Elske dig maa jeg, om ikke for andet,
Saa for dit fyrige Ildkys alene.
(s. 87)

Andre gange gås der lige på:

Blomst af Primlen,
Den Luft man aander i din Nærhed,
Er som et Aandedrag af Himlen.
(s. 89)

iml-lyden har i sig selv en forstærkende effekt og kalder på et helt tredje rim: svimlen. Rimreglerne omgås her med en overlegenhed, der er precios. Epifanier kan ikke være precise. Forfinelse og åbenbaring går dårligt i spand. Pludseligheden fremvises som effekt, og derved erstattes det sublime med det legende. Aarestrup undgår afgrunden med lethed. I det stykke er han et barn af sin tid og sit sted.

Ritornellerne er sproghandlinger, der i og med bruddet gør op med kontinuiteten til fordel for singulariteten. Ved det, og ved at falde klynge på klynge i en uendelig sidestilling (metonymi), ligner ritornellerne en bestræbelse i romantikken, der har sit måske tydeligste udtryk i det romantiske fragment. «Die Poesie ist eine republikanische Rede», siger dette fragments opfinder Friedrich Schlegel, og med det mener han bl.a., at poesien som den franske revolutions borger er en individualiseret aktivist. Sproget kommer til verden, idet det egenrådigt river sig løs fra sin forpligtelse til kun at repræsentere, til at være en gennemsigtig rude ud til verden. Med den gestus bliver poesien autonom. Det er Aarestrups eksil og naturalisme i deres dybere betydning: kunsten er eksileret, og ordene er ting. Ritornellerne adskiller sig fra fragmenterne ved at være en mosaik, der lyder strenge formkrav, men ligner dem desuden ved at være paradoksalt bevidst om deres egen spontanitet.